ΑΣΤΗΡ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

«Πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε».

Ἔτος 76ον ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1940 Ἀριθ. 12

ΕΠΙ ΓΗΣ ΕΙΡΗΝΗ

«Καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη». (Λουκ. β΄. 14)

Εἰς τὰς ἡμέρας, ἃς διερχόμεθα, μᾶς φαίνεται ὅτι μόνον οἱ ἄγγελοι ἐμποροῦν νὰ ψάλουν τὸν ὕμνον αὐτόν. Μέσα εἰς τὸν ἀλληλομισούμενον καὶ ἀλληλοσπαρασσόμενον κόσμον ὡσὰν νὰ μὴ εὑρίσκουν ἀπήχησιν οἱ λόγοι τῆς ἀγγελικῆς ᾠδῆς: «καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη!» Οἱ κώδωνες βεβαίως θὰ ἠχήσουν καὶ οἱ ὕμνοι θὰ ψαλοῦν, ἀλλὰ πόση ἀντίφασις διὰ τὸν ὀνομαζόμενον Χριστιανικὸν κόσμον τῆς Εὐρώπης, οἱ χαρμόσυνοι ἦχοι, οἵτινες ἀγγέλλουν τὴν ἔλευσιν τοῦ Ἄρχοντος τῆς εἰρήνης, νὰ ἐναλλάσσωνται καὶ νὰ σβύνουν ἐν τῷ μέσῳ τῆς κλαγγῆς τῶν ὅπλων, τοῦ κρότου τῶν πυροβόλων καὶ τῆς ἐκρήξεως τῶν βομβῶν! Ἀλλ' ἂς μὴ λησμονῶμεν ὅτι ἐνῷ οἱ αἰθέρες διεσχίζοντο ἀπὸ τὰς στρατιὰς τῶν ἀγγέλων καὶ ἐνῷ ποιμένες ἁπλοῖ καὶ μάγοι σοφοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν ἔσπευδον πρὸς τὸ σπήλαιον τῆς Βηθλεέμ, ὁ Ἡρώδης ἐκινεῖτο νὰ ἀποστείλῃ τὰ ὄργανά του καὶ νὰ φονεύσῃ τὰ νήπια τῆς Βηθλεέμ. Καὶ τώρα, ἐνῷ μυριάδες πιστῶν ἑορτάζουν τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος καὶ νοερῶς σπεύδουν πρὸς τὴν φάτνην, ὁ Ἡρώδης τῶν ἡμερῶν μας στέλλει καὶ πάλιν τὰ ὄργανά του διὰ νὰ φονεύσῃ ἄθῳα παιδιά, γυναῖκας καὶ γέροντας.

«Καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη!» Θὰ μείνῃ λοιπὸν ὄραμα μακρυνὸν καὶ ἀπραγματοποίητον ἡ εἰρήνη; Θὰ μείνωμεν μὲ τὸν ὕμνον τῶν ἀγγέλων εἰς τὰ χείλη καὶ μὲ τὸ μῖσος εἰς τὴν καρδίαν; Τί εἴδους εἰρήνη εἶναι αὐτή, τὴν ὁποίαν ἔφερεν ὁ γεννηθεὶς Λυτρωτής, καὶ τὴν ὁποίαν ὁ κόσμος οὔτε ἐννόησεν οὔτε ἀπήλαυσεν; «Ἰάτρευσαν τὸ σύντριμμα τῆς θυγατρὸς τοῦ λαοῦ μου ἐπιπολαίως, λέγοντες εἰρήνη, εἰρήνη· καὶ δὲν ὑπάρχει εἰρήνη!» Ὁ κόσμος ἠθέλησεν εἰρήνην, ἀλλὰ χωρὶς τὸν Ἄρχοντα τῆς εἰρήνης—ἠθέλησεν ἀσφάλειαν, ἀλλὰ χωρὶς τὸν Θεόν. Ἐπιθυμεῖ νὰ ἔχῃ τὰ ἀγαθὰ τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς γαλήνης ἀλλὰ χωρὶς ὑποταγὴν εἰς Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος τὰ χορηγεῖ. Τὸ ἀποτέλεσμα τὸ βλέπομεν εἰς τὸν σπαρασσόμενον σήμερον κόσμον. Ἡ ὠμὴ βία, ἡ βάρβαρος καταδυνάστευσις, ὁ στραγγαλισμὸς τῶν μικρῶν καὶ ἀδυνάτων ἀνέλαβον νὰ ἐγκαταστήσουν «νέαν τάξιν» πραγμάτων. Ὁ Χριστὸς λέγει: «Σᾶς ἔφερα εἰρήνην καὶ σᾶς τὴν προσφέρω, εἰς ἄτομα καὶ κοινωνίας καὶ ἔθνη, ἀλλ' οὐχὶ καθὼς ὁ κόσμος δίδει σᾶς δίδω ἐγώ· ***εἰρήνην τὴν ἐμὴν*** δίδω εἰς ὑμᾶς». Αὐτὴν τὴν εἰρήνην πρέπει νὰ ζητῶμεν καὶ αὐτὴν τὴν εἰρήνην δυνάμεθα νὰ τὴν ἔχωμεν ἀκόμη καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς βροντῆς τῶν τηλεβόλων. Τὴν εἰρήνην τοῦ πνεύματος, χωρὶς τῆς ὁποίας οὐδεμία ἄλλη εἰρήνη εἶναι δυνατή.

«Καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη!» Μέσα εἰς τὸν καθένα μας ὑπάρχει ταραχὴ καὶ ἀνα-

στάτωσις. Ὁ ἐσωτερικός μας ἄνθρωπος εἶναι διχασμένος καὶ ἀντιλαμβανόμεθα μέσα εἰς τὸ βάθος τῆς ὑπάρξεώς μας μίαν σύγκρουσιν μεταξὺ δύο δυνάμεων. Εἰς τὸν κόσμον τῶν αἰσθημάτων μας τὸ μῖσος καὶ ἡ ἐκδίκησις, ἡ πλεονεξία καὶ ἡ ματαιότης ἀφ' ἑνός, ἡ ἀγάπη καὶ ἡ συγχώρησις, ἡ συμπάθεια καὶ ἡ ἁπλότης ἀφ' ἑτέρου διεκδικοῦν τὸ ἔδαφος. Εἰς τὰς σκέψεις μας ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ δικαιοσύνη ἀπὸ τὸ ἓν μέρος, τὸ ψεῦδος καὶ ἡ ἀδικία ἀπὸ τὸ ἄλλο ζητοῦν νὰ κυριαρχήσουν. Τί θὰ γίνῃ μὲ αὐτὴν τὴν πάλην; Ποῖος θὰ ἐπικρατήσῃ; Ἡμεῖς μόνοι μας εἴμεθα ἀνίκανοι νὰ θέσωμεν ἓν τέρμα. «Ταλαίπωρος ἄνθρωπος ἐγώ! Τίς θέλει μὲ ἐλευθερώσει ἀπὸ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου;» «ἡδύνομαι μὲν εἰς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν ἐσωτερικὸν ἄνθρωπον· βλέπω ὅμως ἄλλον νόμον **ἀντιμαχόμενον** εἰς τὸν νόμον τοῦ νοός μου καὶ αἰχμαλωτίζοντά με εἰς τὸν νόμον τῆς ἁμαρτίας, τὸν ὄντα ἐν τοῖς μέλεσί μου» (Ρωμ. ζ'. 22—24). Ὁ Χριστὸς φέρει τὴν εἰρήνην. Ὅσοι Τὸν δέχονται νὰ γεννηθῇ εἰς τὰς καρδίας των καὶ νὰ βασιλεύσῃ εἰς τὴν ζωήν των, βλέπουν νὰ ἀποκαθίσταται εἰρήνη μέσα εἰς τὴν καρδίαν καὶ τὸ πνεῦμά των, διότι Αὐτὸς ἦλθε «διὰ νὰ φωτίσῃ τοὺς καθημένους ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου, ὥστε νὰ κατευθύνῃ τοὺς πόδας ἡμῶν εἰς ὁδὸν εἰρήνης» (Λουκ. α'. 79).

*
* *

«Καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη!» Οἱ πόλεμοι, αἱ μάχαι, ὁ θόρυβος καὶ αἱ ἀνησυχίαι, ἡ δίνη καὶ ὁ σάλος τῆς μεγάλης αὐτῆς Βαβυλῶνος τοῦ κόσμου κατὰ βάθος προέρχονται ἀπὸ τὴν ἔχθραν, ἡ ὁποία ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ ἀνθρώπου τοῦ ἁμαρτωλοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Θεοῦ. Τὴν ἔχθραν αὐτὴν ἐδημιούργησεν ἡ πτῶσίς μας, ἡ ἁμαρτία, καὶ τώρα πάντες ἐκ φύσεως εἴμεθα ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ. Ὁ Χριστὸς ἦλθε νὰ μᾶς συμφιλιώσῃ μὲ τὸν Θεόν. «Αὐτὸς εἶναι ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὅστις ἔκαμε τὰ δύο ἕν, καὶ ἔλυσε τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ, καταργήσας τὴν ἔχθραν ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ, διὰ νὰ κτίσῃ εἰς ἑαυτὸν τοὺς δύο εἰς ἕνα νέον ἄνθρωπον, φέρων εἰρήνην· καὶ νὰ συνδιαλλάξῃ ἀμφοτέρους εἰς ἓν σῶμα πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τοῦ σταυροῦ, θανατώσας δι' αὐτοῦ τὴν ἔχθραν. Καὶ ἐλθὼν ἐκήρυξεν εὐαγγέλιον εἰρήνης, εἰς ὑμᾶς τοὺς μακρὰν καὶ εἰς τοὺς πλησίον· διότι δι' αὐτοῦ ἔχομεν ἀμφότεροι τὴν εἴσοδον πρὸς τὸν Πατέρα δι' ἑνὸς Πνεύματος» (Ἐφεσ. β'. 14—18). Δι' αὐτοῦ, ὅστις πλούσιος ὢν ἐπτώχευσε διὰ νὰ πλουτήσωμεν ἡμεῖς, δικαιονόμεθα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ δικαιωθέντες ἔχομεν εἰρήνην πρὸς τὸν Θεόν. Ἂς δεχθῶμεν λοιπὸν αὐτὴν τὴν εἰρήνην, τὴν ὁποίαν μᾶς ἔφερεν ὁ γεννηθεὶς εἰς τὸ σπήλαιον τῆς Βηθλεὲμ Λυτρωτὴς καὶ ἂς ἀποβλέψωμεν μετὰ πίστεως πρὸς τὴν μακαρίαν ἡμέραν, καθ' ἣν διὰ τῆς δυνάμεώς Του ἡ γῆ ὁλόκληρος θὰ εἰρηνεύσῃ, τότε ὅταν «καὶ ὁ λύκος θέλει συγκατοικεῖ μετὰ τοῦ ἀρνίου, καὶ ἡ λεοπάρδαλις θέλει ἀναπαύεσθαι μετὰ τοῦ ἐριφίου... καὶ μικρὸν παιδίον θέλει ὁδηγεῖ αὐτὰ»—ὅταν «θὰ κρίνῃ ἀναμέσον τῶν ἐθνῶν καὶ θέλει ἐλέγξει πολλοὺς λαούς· καὶ θέλουσι σφυρηλατήσει τὰς μαχαίρας αὐτῶν διὰ ὕνια, καὶ τὰς λόγχας αὐτῶν διὰ δρέπανα καὶ δὲν θέλει σηκώσει μάχαιραν ἔθνος ἐναντίον ἔθνους, οὐδὲ θέλουσι μάθει πλέον τὸν πόλεμον» (Ἡσα. β'. 4, ια'. 6). Καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη!

Μιχ. Β. Κυριακάκης.

ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟΝ ΤΩΝ ΑΙΩΝΩΝ

«Τὸ μυστήριον τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν, νυνὶ δὲ ἐφανερώθη τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ» (Κολοσσ. α'. 26).

Ἡ ἔλευσις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς ἦτο ἀπάντησις εἰς τὴν γενικὴν ἀόριστον προσδοκίαν, ἱκανοποίησις τῶν ἀορίστων πόθων τοῦ ἀρχαίου κόσμου.

Ὁ Ρωμαῖος φιλόσοφος Σενέκας, ἀμυδρῶς διαβλέπων τὴν ἀλήθειαν περὶ τοῦ δευτέρου προσώπου τῆς Θεότητος, ἔγραφεν: «Ὁστιςδήποτε καὶ ἂν ἔπλασε τὸ Σύμπαν, εἴτε αὐτὸς ὁ παντοδύναμος Θεὸς εἴτε ***ὁ ἔνσαρκος αὐτοῦ Λόγος,*** οὗτος ὑπῆρξεν ὁ αὐτουργὸς τῶν ἀπείρων τούτων ἐνεργειῶν». Εἰς τὰ ἱερὰ βιβλία τῆς Περσίας ἀπαντᾷ ἡ ἰδέα περὶ δευτέρου προσώπου τῆς Θεότητος: «Τίς ὁ μέγας λόγος, ὁ δοθεὶς παρὰ Θεοῦ, ὁ ζῶν καὶ ἰσχυρὸς Λόγος, ὁ ὑπάρξας πρὸ τῶν οὐρανῶν, πρὸ τῶν ὑδάτων, πρὸ τῆς γῆς, πρὸ τῶν ποιμνίων;» Καὶ τῶν Ἑλληνιστῶν ἡ περιγραφὴ τοῦ θείου Λόγου ἔχει μεγίστην ὁμοιότητα πρὸς τὴν ἐναρκτήριον φρᾶσιν τοῦ Κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου: «Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος».

Πρὸς τούτοις, οἱ ἀρχαῖοι προσεδόκων ἐνσάρκωσιν τοῦ θείου Λόγου — οἱ Πέρσαι τὸν Σερός, οἱ Ἰνδοὶ τὸν Βισνοῦ. Καὶ ὁ Πλάτων ἐκφράζει τὴν ἀνάγκην Νομοθέτου σταλησομένου ἐξ οὐρανοῦ ἵνα διδάξῃ τοὺς ἀνθρώπους. Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι προσεδόκων τὸν Μεσσίαν.

Ὁ ἀρχαῖος κόσμος εἶχε σαφῆ ἰδέαν περὶ τῆς ἀνάγκης ἐξιλασμοῦ τῆς Θεότητος, ὡς μαρτυροῦν οἱ βωμοὶ καὶ αἱ θυσίαι ὅλων τῶν λαῶν τῆς ἀρχαιότητος. Ἐπίσης εἶχε καὶ ἰδέας (ἀμυδρὰς ἴσως) περὶ αἰωνιότητος. Ἡ περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς δοξασία τοῦ Πλάτωνος ἀποτελεῖ τὸ κεντρικὸν σημεῖον τῆς φιλοσοφίας αὐτοῦ. Ἡ δὲ μυθολογία Ἑλλήνων τε καὶ Σκανδιναυῶν ἐμφανίζει τὴν πεποίθησιν εἰς μίαν μετὰ τὸν σωματικὸν θάνατον ζωήν.

Ἡ ἐκπλήρωσις ὅλων τούτων τῶν προσδοκιῶν καὶ πεποιθήσεων ἐγένετο κατὰ τὸ ***πλήρωμα τοῦ χρόνου.*** «Ὅτε δὲ ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν Υἱὸν αὐτοῦ, ὅστις ἐγεννήθη ἐκ γυναικὸς καὶ ὑπετάγη εἰς τὸν νόμον» (Γαλάτ. δ'. 4). Τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου ἦτο ἡ προσδοκία τῶν ἁπανταχοῦ εὐσεβῶν. Ἐν τῷ Ἰσραὴλ ἅγιοι ἄνδρες ἀνέμενον τὴν παρηγορίαν τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τὴν ἔλευσιν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

Ἦτο ἐποχή, καθ' ἣν ὁ κόσμος ᾐσθάνετο καὶ ἀνωμολόγει τὴν ἀνάγκην ἑνὸς Θείου διδασκάλου. Ὁ Σωκράτης ἀνεγνώριζε τὴν ἀνθρωπίνην ἄγνοιαν καὶ τὴν ἀνάγκην διδαχῆς αὐτοῦ, ὅτε εἶπεν; «Ἓν οἶδα ὅτι οὐδὲν οἶδα». Ὁ Ἀναξαγόρας διεκήρυττεν ὅτι οὐδὲν δύναται νὰ γνωσθῇ μετὰ βεβαιότητος, ὅτι αἱ ἀνθρώπιναι αἰσθήσεις εἶναι περιωρισμέναι καὶ ὅτι ἡ ζωὴ εἶναι βραχεῖα. Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ὡμολόγει ὅτι ἐγεννήθη εἰς κόσμον πλήρη ἀδικίας, ὅτι ἔζησεν ἐν ἀγνοίᾳ καὶ ἀποθνήσκει ἐν ταραχῇ, καὶ ἐπικαλεῖται τὸν οἶκτον τῆς «Αἰτίας τῶν αἰτιῶν».

Ἡ ἐποχὴ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς ἦτο ἐποχὴ κατ' ἐξοχὴν

ἔχουσα ἀνάγκην Λυτρωτοῦ. Ὁ χρυσοῦς αἰὼν τοῦ Αὐγούστου, καθ' ὃν ἐγεννήθη ὁ Ἰησοῦς ἐν Βηθλεέμ, ἦτο ὁ πορφυροῦς αἰὼν τοῦ αἵματος, τῆς καταδυναστείας καὶ τῆς ἐξαχρειώσεως.

Ἐχρειάζετο ***Σωτήρ,*** ὅπως λυτρώσῃ τὸν κόσμον ἀπὸ τοῦ θανάτου. Αἱ Ρωμαϊκαὶ λεγεῶνες εἶχον κατακτήσει τὴν κυριαρχίαν τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου διὰ ποταμῶν αἱμάτων. Οἱ ἄνθρωποι (ἀκόμη καὶ οἱ φιλόσοφοι), φεύγοντες τὸν βίαιον θάνατον, ἔθετον τέρμα εἰς τὴν ζωήν των διὰ τῆς αὐτοκτονίας. Ὁ θάνατος ἐκυριάρχει πανταχοῦ.

Καὶ ἦλθεν ὁ Λυτρωτής! Ἦλθεν ἵνα ἐξιλεώσῃ τὴν Θείαν δικαιοσύνην, νὰ ἄρῃ τὸν φόβον, νὰ δώσῃ εἰρήνην εἰς τὰς τεταραγμένας ψυχάς. Ἦλθεν ἵνα μεταβάλῃ τὴν ἀγρίαν καὶ ἀτίθασσον τοῦ ἀνθρώπου φύσιν εἰς τὸ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωμα Ἑαυτοῦ, ἐνεργείᾳ τοῦ Ἁγίου Πνεύμοτος. Ἦλθεν ἵνα ἐξασφαλίσῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν σωτηρίαν ἀπὸ τὰ δεσμὰ καὶ τὴν ἐξουσίαν τῆς ἁμαρτίας— τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ μακαριότητα εἰς πάντας ὅσοι ἤθελον πιστεύσει εἰς Αὐτόν.

Εὐσεβεῖς! Ἰδοὺ καὶ πάλιν ἡ χαρμόσυνος ἐποχή, κατὰ τὴν ὁποίαν συνερχόμεθα πρὸς δοξολογίαν καὶ αἶνον τοῦ Θεοῦ διὰ τὸ πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα μέγα καὶ ἀνεκτίμητον δῶρον τοῦ Σωτῆρος. Ἄς ἦναι εἰς ἡμᾶς ἡ ἐποχὴ αὐτη ἀφετηρία νέας ἀγάπης πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τοὺς συνανθρώπους μας, νέας ὑποταγῆς πρὸς τὸ Θεῖον θέλημα, νέου ζήλου πρὸς ἁγιωσύνην καὶ ἀγαθοεργίαν!

Σεῖς δὲ οἱ σοφοὶ κατὰ τὴν κοσμικὴν σοφίαν, ἐγκύψατε εἰς τὴν συνείδησίν σας καὶ ἔπειτα ἀτενίσατε τὰ μυστήρια τῆς φύσεως, τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου—μυστήρια, τὰ ὁποῖα ὅλη ἡ σοφία τοῦ κόσμου ἀδυνατεῖ νὰ ἐπιλύσῃ. Ἀνομολογήσατε τὴν ἀδυναμίαν καὶ ἄγνοιάν σας καὶ ἐν ταπεινοφροσύνῃ γίνετε ὡς τὰ μικρὰ παιδία ἀπέναντι τοῦ κατελθόντος ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ ἐνανθρωπήσαντος Διδασκάλου καὶ Σωτῆρος, ὅστις ἐγένετο τὸ φῶς τοῦ κόσμου. Καὶ οὕτω θὰ καταστῆτε εὔθετοι διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ἐνθυμήθητε ὅτι ὁ ἀΐδιος Θεὸς καὶ Λόγος ἔλαβε σάρκα καὶ δούλου μορφήν, γεννηθεὶς ἐν τῇ φάτνῃ ἑνὸς σταύλου, δεικνύων μὲ τοῦτο πόσον ὀλίγην ἀξίαν ἔχουν αἱ κοινωνικαὶ διακρίσεις καὶ οἱ κομπασμοὶ τῶν πλουσίων καὶ τῶν σοφῶν τοῦ κόσμου τούτου. Καὶ ὡς οἱ σοφοὶ μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν, κλίνατε ἐνώπιον τοῦ βρέφους τῆς Βηθλεὲμ γόνυ εὐλαβοῦς πίστεως καὶ λατρείας.

Σεῖς δὲ οἱ κύπτοντες ὑπὸ τὸ φορτίον τῶν παραπτωμάτων σας καὶ τὸν σκληρὸν ζυγὸν τῆς ἁμαρτίας καὶ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα ἀνακουφίσεως καὶ σωτηρίας, ἐμβλέψατε πρὸς τὸ Θεῖον βρέφος, τὸ ὁποῖον ἐκτείνει χεῖρα ἀφέσεως καὶ εἰρήνης. Ἀκούσατε τὸν ἀγγελικὸν χορὸν ψάλλοντα πρὸς τοὺς ποιμένας: «Ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία!» Καὶ ὡς τότε οἱ ποιμένες, σπεύσατε καὶ σεῖς νὰ προσκυνήσητε τὸ βρέφος τοῦτο, ὡς τὸν μόνον δυνάμενον νὰ σᾶς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὸ βάρος τῶν ἁμαρτιῶν σας, νὰ σᾶς ἐμπνεύσῃ ἀγάπην πρὸς τὸ ἀγαθὸν καὶ νὰ σᾶς εἰσαγάγῃ καὶ διατηρήσῃ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς αἰωνίου ζωῆς.

Εἴθε τὸ «πλήρωμα τοῦ χρόνου» νὰ γίνῃ εἰς πάντας ἡμᾶς πλήρωμα χαρᾶς ἐπὶ τῇ γεννήσει τοῦ Θεανθρώπου καὶ ὁ Χριστὸς νὰ βασιλεύσῃ εἰς πᾶσαν καρδίαν!

('Εκ τῶν καταλοίπων τοῦ *Μιχαὴλ Καλοποθάκη*).

Ο ΚΑΤΑΡΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΔΩΔΕΚΑ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

Ὑπὸ ALEXANDER BALMAIN BRUCE, D. D.
Καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας ἐν Γλασκώβῃ.

(Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ, κατ' ἐπιτομήν).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 11ον

Ἡ ὁμολογία τοῦ Πέτρου.

Ματθ. ιϛ'. 13—20, Μάρκ. η'. 27—30, Λουκ. θ'. 18—21.

Ἀπὸ τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν τῆς λίμνης τῆς Τιβεριάδος ὁ Ἰησοῦς κατηυθύνθη πρὸς τὸν Ἰορδάνην διελθὼν ἐκ Βηθσαϊδάν, ὅπου, ὡς ἀναφέρει ὁ Μάρκος, ἐθεράπευσεν ἕνα τυφλόν, καὶ ἔφθασεν εἰς Καισάρειαν Φιλίππου, κειμένην παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ Ἰορδάνου εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Ἀερμών (¹).

Εἰς τὴν ἡσυχίαν τῶν καταφύτων κλιτύων τοῦ ὄρους τούτου ἀπεσύρθη ὁ Κύριος, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ προσευχήν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἵνα διέλθῃ ἡμέρας τινας μετὰ τῶν Δώδεκα συνομιλῶν μετ' αὐτῶν ἐπὶ θεμάτων μεγάλης σπουδαιότητος.

Μία τῶν συνομιλιῶν τούτων περιεστράφη περὶ τὸ πρόσωπων Αὐτοῦ. Ὁ Ἰησοῦς ἔθεσε τὸ θέμα, ἐρωτήσας τοὺς μαθητάς: «Τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι ὅτι εἶμαι, ἐγὼ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου;» Καὶ ἔκαμε τὴν ἐρώτησιν ταύτην προφανῶς ὄχι ἀπὸ ματαιόφρονα περιέργειαν νὰ μάθῃ τί λέγει ὁ Ἰουδαϊκὸς κόσμος περὶ Αὐτοῦ, ἀλλ' ὡς προεισαγωγὴν ἵνα προκαλέσῃ μίαν ἔκφρασιν ἐκ μέρους τῶν μαθητῶν τῆς ἰδίας ἑαυτῶν πίστεως. Ἐθεώρησεν, ὡς φαίνεται, τὴν στιγμὴν ταύτην ἐπίκαιρον πρὸς μίαν τοιαύτην ἐκδήλωσιν ἐκ μέρους των, διότι ἐπρόκειτο νὰ κάμῃ πρὸς αὐτοὺς ἀνακοινώσεις ἐπὶ ἄλλου θέματος—τοῦ μέλλοντος πάθους Αὐτοῦ—τὸ ὁποῖον ἐγνώριζεν ὅτι θὰ ἔθετεν ὑπὸ σκληρὰν δοκιμασίαν τὴν πίστιν των.

Ἐκ τῆς ἀπαντήσεως τῶν μαθητῶν καταφαίνεται ὅτι περὶ Αὐτοῦ εἶχον γίνει πολλαὶ συζητήσεις μεταξὺ τοῦ λαοῦ—συζητήσεις, αἱ ὁποῖαι κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπέδιδον εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἰησοῦ μεγάλην σπουδαιότητα. Πάντες συνεφώνουν ὅτι Αὐτὸς βεβαίως θὰ ἦναι προφήτης τις ἐκ τῶν μεγάλων. Τινὲς ἔλεγον ὅτι εἶναι Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής, ἀναστηθεὶς ἐκ τῶν νεκρῶν· ἄλλοι, ὅτι εἶναι ὁ Ἠλίας ἤ τις τῶν μεγάλων προφητῶν τοῦ παρελθόντος. Ὅταν δὲ ἐνθυμηθῶμεν ὁποῖον σεβασμὸν ἔτρεφον οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς τὴν μνήμην τῶν Προφητῶν, ἐννοοῦμεν ὅτι ἡ πρὸς τὸν νέον τοῦτον Διδάσκαλον ὑπόληψις τοῦ λαοῦ τῆς Γαλιλαίας πρέπει νὰ ἦτο μεγάλη. Καὶ εἰς τοῦτο ἀπεδείκνυεν ὁ λαὸς ὅτι εἶχε πολὺ πλέον ἀνεπτυγμένον τὸ θρησκευτικὸν αἰσθητήριον ἢ οἱ πνευματικοί του ἄρχοντες, οἵτιτες ἐχαρακτήριζον τὸν Ἰησοῦν ὡς Σαμαρείτην, βλάσφημον, φάγον καὶ οἰνοπότην, σύντροφον τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν κλπ.

Ὁ Ἰησοῦς ὅμως δὲν ἐφάνη ἱκανοποιημένος μὲ τὴν γνώμην ταύτην τοῦ λαοῦ. Δὲν ἐδέχετο νὰ χαρακτηρισθῇ ἁπλῶς ὡς προφήτης· ἐζήτει κάτι πολὺ ὑψηλό-

(¹) Ἡ πόλις αὕτη, ἀρκετὰ μεγάλη τότε, ὠνομάσθη οὕτως εἰς τιμὴν τοῦ Καίσαρος Αὐγούστου ὑπὸ Φιλίππου τοῦ τετράρχου, υἱοῦ τοῦ μεγάλου Ἡρώδου. Ἐστολίζετο ὑπὸ ναοῦ μαρμαρίνου τοῦ Καίσαρος καὶ πολλῶν ἐπαύλεων καὶ ἀνακτορων.

τερον ἐκ μέρους ἐκείνων, εἰς τοὺς ὁποίους θὰ ἐνεπιστεύετο τὴν μεγάλην ἀποστολὴν τοῦ εὐαγγελισμοῦ τῆς σωτηρίας εἰς πᾶσαν τὴν ἀνθρωπότητα. Διὰ τοῦτο καὶ στραφεὶς πρὸς αὐτούς, τοὺς ἠρώτησεν: «Ἀλλὰ ***σεῖς*** τίνα με λέγετε ὅτι εἶμαι;

Καὶ εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην πάλιν προλαμβάνει **πρῶτος** ὁ Πέτρος νὰ ἀπαντήσῃ: «Σὺ εἶσαι ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος».

Ἡ ἀπάντησις αὔτη τοῦ Πέτρου. εἰς τὴν ὁποίαν οἱ λοιποὶ μαθηταὶ φαίνεται ὅτι ἐξεδήλωσαν τὴν συμφωνίαν των, προεκάλεσεν ἔντονον τὴν εὐαρέσκειαν τοῦ Ἰησοῦ. Ἐχαρακτήρισεν ὡς «μακάριον» τὸν Πέτρον διὰ τὴν πίστιν του ταύτην, ὡμίλησε δὲ τότε διὰ πρώτην φορὰν περὶ Ἐκκλησίας, ἥτις θὰ ἱδρύετο μὲ βάσιν τὴν ὁμολογίαν ταύτην τοῦ Πέτρου καὶ ἥτις θὰ ὑπερίσχυε καθ' ὅλων τῶν δυνάμεων τοῦ πονηροῦ.

Ἡ ὁμολογία τοῦ Πέτρου περιέχει δύο ἄρθρα—ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦτο «ὁ ***Χριστός***», ἤτοι, ὁ ἀναμενόμενος Μεσσίας, καὶ ὅτι ἦτο «ὁ ***Υἱὸς τοῦ Θεοῦ***», ἤτοι, Θεὸς καὶ ὄχι ἄνθρωπος. Καὶ οἱ λόγοι τοῦ Ἰησοῦ εἶναι τρανὴ διακήρυξις ὅτι Αὐτὸς ἐπεσφράγιζε τὴν ὁμολογίαν ταύτην τῆς θεότητος Αὐτοῦ. Ἐπίσης ἡ δήλωσις Αὐτοῦ ὅτι «ἐπὶ ταύτης τῆς πέτρας» ἤθελεν οἰκοδομήσει τὴν Ἐκκλησίαν Αὐτοῦ ἀποδεικνύει ὅτι ἐθεώρει τὴν ἀναγνώρισιν τῆς θεότητος Αὐτοῦ ὡς τὸ θεμέλιον τῆς Χριστιανικῆς πίστεως. Οἱ Ρωμαιοκαθολικοί, ὡς γνωστόν, δίδουσιν ἄλλην ἑρμηνείαν εἰς τὴν φράσιν τοῦ Κυρίου: «Σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν», καὶ λέγουσιν ὅτι διὰ τῶν λόγων τούτων ὁ Κύριος ἡμῶν κατέστησε τὸν Πέτρον προσωπικῶς τὴν βάσιν, τὸ θεμέλιον τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ εἰς ἐπικουρίαν τῆς ἑρμηνείας ταύτης φέρουσι τὴν ἐπακολουθοῦσαν ἀμέσως φράσιν: «Καὶ θέλω σοὶ δώσει τὰς κλεῖδας τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν· καὶ ὅ,τι ἂν δέσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, θέλει εἶσθαι δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ ὅ,τι ἂν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς θέλει εἶσθαι δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς».

Ἀλλ' ἡ ἑρμηνεία αὔτη, ἥτις ἐφευρέθη πολὺ μεταγενεστέρως διὰ τὴν στήριξιν τοῦ πρωτείου τοῦ Πάπα Ρώμης καὶ τῆς Παπικῆς κυριαρχίας ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, φωρᾶται ἐσφαλμένη, διὰ διαφόρους λόγους. Τί ἦτο ἐκεῖνο, ὅπερ προεκάλεσε τὴν ἔντονον ἐπιδοκιμασίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν; τὸ ***πρόσωπον*** τοῦ Πέτρου ἢ ἡ ***ὁμολογία*** αὐτοῦ; Ἀναμφισβητήτως, ἡ ὁμολογία. Λέγων: «Σὺ εἶσαι Πέτρος», ἐπήνεσε βεβαίως τὸν Πέτρον, ὡς δικαιώσαντα τὸ ἐπώνυμον «Πέτρος», ὅπερ Αὐτὸς τῷ εἶχε δώσει κατὰ τὴν πρόσληψίν του ὡς μαθητοῦ (Ἰωάν. α'. 42), προβλέπων ὅτι ὁ ἁπλοῦς ἁλιεὺς Σίμων θὰ ἐξειλίσσετο εἰς τὸν θαρραλέον καὶ ἐνεργὸν Ἀπόστολον. Ἀλλ' ἐκεῖνο, ὅπερ προεῖχεν εἰς τὴν ἐπιδοκιμασίαν τοῦ Κυρίου, ἦτο ἡ διακήρυξις τῆς πίστεως τοῦ Πέτρου εἰς τὴν θεότητα καὶ τὴν θείαν ἀποστολὴν τοῦ Διδασκάλου του, ἥτις πίστις θὰ ἀπετέλει τὸν ἀκρογωνιαῖον λίθον, τὸ θεμέλιον, τῆς μελλούσης νὰ ἱδρυθῇ Ἐκκλησίας. Μήπως καὶ ὁ θεόπνευστος Παῦλος, ὅταν ὁμιλῇ περὶ τῶν Χριστιανῶν τῆς Ἐφέσου ὡς «ἐποικοδομηθέντων ἐπὶ τοῦ θεμελίου τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν» (Ἐφεσ. β'. 20), ἐννοεῖ ἄλλο τι εἰμὴ τὴν ***διδασκαλίαν*** τῶν Ἀποστόλων καὶ Προφητῶν; Ὅσον δὲ ἀφορᾷ εἰς «τὰς κλεῖδας τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν», μήπως τὴν αὐτὴν ἐξουσίαν δὲν ἔδωκε βραδύτερον ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς Ἀποστόλους

(Ματθ. ιη'. 18, Ἰωάν. κ. 23); Οὔτε βλέπομεν ἐν ὅλῃ τῇ Καινῇ Διαθήκῃ τὴν παραμικρὰν ἔνδειξιν τοῦ ὅτι ὁ Πέτρος ἤσκησεν ἢ κἂν ἐζήτησε νὰ ἀσκήσῃ κυρίαρχον ἐξουσίαν ἢ ὅτι ἐπρωτοστάτησε πνευματικῶς ἢ διοικητικῶς ἐν τῇ νεοσυστάτῳ Ἐκκλησίᾳ τῶν ἀποστολικῶν χρόνων. Τοὐναντίον, ἠλέγχθη κατὰ πρόσωπον ὑπὸ τοῦ Παύλου ὡς μὴ ὀρθοποδῶν εἰς τὴν ἀλήθειαν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ὡς ἀξιόμεμπτος διὰ τὴν «ὑπόκρισιν» αὐτοῦ εἰς τὸ ζήτημα τῶν Ἰουδαϊζόντων (Γαλάτ. β'. 11—14).

Ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία δὲν ἔχει ὡς θεμέλιον ***πρόσωπα***, ἐκτὸς τοῦ προσώπου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅστις εἶναι ὁ ἀκρογωνιαῖος λίθος τῆς πίστεως ἡμῶν. Καὶ εἶναι ἄκρως λυπηρὸν ὅτι ἐπὶ τῶν ἀξιομνημονεύτων λόγων Αὐτοῦ πρὸς τὸν Πέτρον ᾠκοδομήθη μεταγενεστέρως τεράστιον σύστημα πνευματικοῦ δεσποτισμοῦ καὶ βλασφήμου νοσφίσεως ἐξουσίας ἀνηκούσης εἰς μόνην τὴν Θείαν Κεφαλὴν τῆς Ἐκκλησίας. (ἀκολουθεῖ)

ΣΧΕΣΕΙΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

Ἀντιφάσκει ἡ Θρησκεία πρὸς τὴν Ἐπιστήμην;

(συνέχεια)

Ζ'. Τί εἶναι ἐπιστημονικὸν καὶ τί εἶναι θρησκευτικὸν πνεῦμα; Διαφοραί. Ὁμοιότητες [1]

Εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς διαλέξεώς μας ἐτονίσαμεν ὅτι πιθανὴ σύγκρουσις ἐμπορεῖ νὰ νοηθῇ μόνον μεταξὺ τοῦ ἐπιστημονικοῦ καὶ τοῦ θρησκευτικοῦ ***πνεύματος***, ὄχι δὲ μεταξὺ τῆς Ἐπιστήμης καὶ τῆς Θρησκείας.

Μέχρι τοῦδε ὡμιλήσαμεν ἐν συντομίᾳ διὰ τὴν σημασίαν τῆς Ἐπιστήμης, τοὺς σκοπούς, τὴν μέθοδον καὶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς, ὡς ἐπίσης καὶ διὰ τὰς πλάνας ποὺ ἐπεκράτησαν ἐν σχέσει μὲ τὴν Ἐπιστήμην καὶ τὴν Θρησκείαν.

Θὰ ὁμιλήσωμεν τώρα δι' ὀλίγων σχετικῶς πρὸς τὰς δύο ἐννοίας τοῦ ἐπιστημονικοῦ καὶ τοῦ θρησκευτικοῦ πνεύματος, καὶ θὰ ἐξετάσωμεν τὰς διαφοράς, ἃς παρουσιάζουν, ὡς καὶ τὰς ὁμοιότητας, ἃς ἔχουν μεταξύ των, διὰ νὰ ἐμπορέσωμεν νὰ καταλήξωμεν εἰς θετικὸν συμπέρασμα ὡς πρὸς τὸ ζήτημα ὅπερ μᾶς ἀπασχολεῖ.

Ι. ***Τὸ ἐπιστημονικὸν πνεῦμα.***

Τρεῖς κυρίως ἰδιότητας διακρίνομεν εἰς αὐτό.

1ον. Τὴν κυριαρχίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν. Ἐννοοῦμεν μὲ τὰς ἰδιότητας αὐτάς, ὅτι τὸ ἐπιστημονικὸν πνεῦμα θέλει νὰ κυριαρχῇ ἐπὶ τῶν πραγμάτων, ἐπὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων.

(1) Abbé Tiberghien, La Science amène-t-elle à Dieu? 1933. Boutroux, Science et Religion.

2ον. Τὴν ἀνάλυσιν. Ὅτι θέλει νὰ ἀναλύῃ τὰ πράγματα καὶ ὅτι ἀποστρέφεται τὰς ἰδέας καὶ τὰ ἐπιχειρήματα ποῦ ἔχουν γενικὸν χαρακτῆρα.

3ον. Τὴν ἀμφιβολίαν. Ὅτι ἀμφιβάλλει δι' ὅλα ἐξ ἐνστίκτου. Ἐμπιστεύεται μόνον εἰς ἐκεῖνο ποῦ βλέπει, ζυγίζει, ἐξακριβώνει. Ἀποκλείει τὸ αἴσθημα, τοὺς συλλογισμοὺς τῆς καρδίας. Ἔχει τὴν λεγομένην «κριτικότητα», ἥτις ἀπετέλεσε σπουδαῖον ἐλατήριον κάθε ἐπιστημονικῆς προόδου.

II. *Τὸ θρησκευτικὸν πνεῦμα.*

Αὐτὸ τὸ διακρίνουν τρεῖς ἐντελῶς ἀντίθετοι ἰδιότητες:

α') ἡ ἐξάρτησις, β') ἡ σύνθεσις, γ') ἡ ἐμπιστοσύνη.

α') Ἐξάρτησις. Ἡ πίστις ἀποτελεῖ πράγματι κατ' οὐσίαν ἐξάρτησιν ἀπὸ κάτι τὸ ὑπερβατικόν. Τὴν ἐξάρτησιν ὅμως αὐτὴν ὄχι μόνον τὴν παραδέχεται ὁ πιστός, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀγαπᾷ καὶ μάλιστα τὴν ἐπιζητεῖ.

β') Σύνθεσις. Τὸ θρησκευτικὸν πνεῦμα συλλαμβάνει τὸν κόσμον ὡς σύνολον, ἐξετάζει τὰς σχέσεις τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς μὲ τὸν Θεόν. Ἐξέρχεται ἀπὸ τὰ ὁρατὰ καὶ ἀπὸ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ὑποπίπτουν εἰς τὰς αἰσθήσεις του, καὶ ἐπικοινωνεῖ μὲ τὸν ὑπερβατικὸν κόσμον.

γ') Ἐμπιστοσύνη. Τὸ θρησκευτικὸν πνεῦμα χαρακτηρίζει ἡ ἐμπιστοσύνη, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ «κριτικὸν» πνεῦμα τῆς ἐμπιστοσύνης, τὸ ὁποῖον ζητεῖ πρῶτον νὰ ζυγήσῃ, νὰ μετρήσῃ, νὰ ψαύσῃ καὶ ὕστερον νὰ πεισθῇ.

***

Ἰδοὺ λοιπὸν ποῦ εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ σύγκρουσις μεταξὺ τῶν τάσεων τοῦ πνεύματος τοῦ ἐπιστημονικοῦ καὶ τοῦ θρησκευτικοῦ.

Βεβαίως οὐδεὶς ἀρνεῖται ὅτι ὑπάρχουν ἀντιθέσεις μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν ἐκδηλώσεων τοῦ πνεύματος.

Ἐν τούτοις ὅμως εἶναι ὀρθὸν αὗται νὰ μὴ ὑπερβάλλωνται. Ἐξ ἄλλου αἱ ἐκδηλώσεις καὶ αἱ συνέπειαι δὲν πρέπει νὰ ἐκλαμβάνωνται ὅτι ἀποτελοῦν τὴν οὐσίαν.

Ὁμοιότητες θρησκευτικοῦ καὶ ἐπιστημονικοῦ πνεύματος.

Ἐὰν ἐξετασθοῦν αἱ ἀντιθέσεις αὐταὶ μὲ μίαν διάθεσιν ἀμερόληπτον καὶ ἀντικειμενικήν, θὰ ἀποδειχθῇ ἐν τέλει ὅτι τὸ χάσμα, τὸ ὁποῖον φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως ὅτι ὑπάρχει μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν ἐκδηλώσεων τῆς διανοίας, δὲν εἶναι οὔτε τόσον μέγα, οὔτε καὶ ἀγεφύρωτον.

Α'. Εἴπομεν ὅτι τὸ ἐπιστημονικὸν πνεῦμα χαρακτηρίζουν αἱ ἑξῆς ἰδιότητες:

α) Ἡ ἰδιότης τῆς κυριαρχίας τῆς ἀνεξαρτησίας. Ὑπῆρξεν ἐποχὴ ὅτε ἐπιστεύετο ὅτι ὁ σοφὸς ἐνδιεφέρετο περισσότερον νὰ ἐξουσιάσῃ παρὰ νὰ γνωρίσῃ.

Ἐν τούτοις ἡ σύγχρονος ἐπιστήμη ἀσχολεῖται περισσότερον νὰ γνωρίζῃ, παρὰ νὰ ἐξουσιάζει.

Ἡ ἰδιότης αὐτὴ τῆς κυριαρχίας καὶ ἀνεξαρτησία τοῦ ἐπιστημονικοῦ πνεύματος ἀντιτάσσεται πρὸς τὴν ἰδιότητα τῆς ἐξαρτήσεως τοῦ θρησκευτικοῦ πνεύματος.

Δὲν πρέπει ὅμως νὰ λησμονῆται ὅτι καὶ εἰς τὴν ἐπιστήμην ὑπάρχει ἐξάρτησις

τοῦ πνεύματος, διότι οἱαδήποτε καὶ ἂν ἦναι ἡ θεωρία, τὴν ὁποίαν παραδέχεταί τις, εἰς κάθε γνῶσιν ὑπάρχει ἡ ἐξάρτησις ἀπὸ αὐτήν.

β) Ἡ ἰδιότης τῆς «κριτικότητος» ἢ ἀμφιβολίας. Βεβαίως ἡ ἐπιστήμη εἶναι «κριτική», ἐν τούτοις ὅμως πόσαι πράξεις ἐμπιστοσύνης ὑπάρχουν εἰς τὸν δρόμον της.

Ὅπως πολὺ εὐστόχως ἐλέχθη, εἰς αὐτὴν τὴν βάσιν τῆς «ἐπιστημονικῆς ἀμφιβολίας, ὑπάρχει ἡ ἐμπιστοσύνη πρὸς τὴν δύναμιν τοῦ λογικοῦ, ὅτι δηλαδὴ ἐμπορεῖ τοῦτο νὰ καταλήξῃ εἰς τὴν ἀπόλυτον βεβαιότητα.

Διαφορετικὰ ἡ ἀμφιβολία αὐτὴ θὰ ἦτο ὁριστικὴ καὶ θὰ μετεβάλλετο εἰς σκεπτικισμόν. Ἡ ἰδιότης δὲ αὐτὴ τῆς κριτικότητος τοῦ ἐπιστημονικοῦ πνεύματος ἀντιδιαστέλλεται πρὸς τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ θρησκευτικοῦ πνεύματος.

Ἐν τούτοις εἰς τὴν βάσιν κάθε ἐπιστήμης ὑπάρχουν τὰ λεγόμενα **«αἰτήματα»**, τὰ ὁποῖα εἶναι ἐπιστημονικοὶ συλλογισμοί, οἱ ὁποῖοι ἐκφράζονται μὲ μαθηματικὰς ἐξισώσεις, αἱ ὁποῖαι δὲν ἐμποροῦν νὰ μεταφρασθοῦν εἰς τὴν συνήθη διάλεκτον καὶ εἶναι ἀρχαὶ ἀναπόδεικτοι.

Ἡ σημασία δὲ αὐτῶν γίνεται τόσον μεγαλητέρα ὅσον αἱ ἐπιστημονικαὶ κατασκευαὶ γίνονται μεγαλήτεραι καὶ εὐρύτεραι. Ἐπὶ παραδείγματι, ὑπάρχουν τὰ αἰτήματα τῶν Μαθηματικῶν καὶ τῆς Γεωμετρίας.

Ἐξ ἄλλου εἰς τὴν βάσιν κάθε ἐπιστημονικῆς προόδου ὑπάρχει ἡ ***ἐμπιστοσύνη εἰς τὰς ἐργασίας τῶν ἄλλων.*** Ἐμπιστοσύνη βεβαίως μετρημένη καὶ ἠλεγμένη, ἀλλὰ πάντως δὲν παύει νὰ ἦναι πράγματι ἐμπιστοσύνη.

Ἂν συνέβαινε διαφορετικά, καμμία πρόοδος δὲν θὰ ὑπῆρχεν εἰς τὸν κόσμον αὐτόν. Ὅπως λέγει καὶ ὁ Claude Bernard, «ὁ δημιουργῶν τὴν ἐπιστήμην πρέπει νὰ πιστεύῃ εἰς τὴν ἐπιστήμην».

γ) Ἡ ἰδιότης τῆς «ἀναλύσεως». Ἡ ἐπιστήμη, ἐνῷ εἶναι ἀναλυτικὴ ἐκ διαθέσεως, ἐν τούτοις ὀφείλει ἐκ καθήκοντος νὰ ἦναι καὶ συνθετική.

Ἡ ὑπόστασις καὶ ἡ πρόοδος τῆς ἐπιστήμης ὑποθέτουν συνθετικὰς ἀπόψεις, ὅπως ἐπὶ παραδείγματι αἱ μεγάλαι ἐπιστημονικαὶ ὑποθέσεις τοῦ Νεύτωνος, τοῦ Ἀϊνστάϊν, τοῦ Λουΐ ντὲ Μπρολγῆ.

Ὑπάρχουν εἰς τὴν ἐπιστήμην πλεῖσται ἀπὸ τὰς μεγαλειώδεις αὐτὰς συνθετικὰς γνώσεις, αἱ ὁποῖαι ἀπετέλεσαν τὸ προζύμι, μὲ τὸ ὁποῖον ἐπὶ ἔτη καὶ ἐπὶ αἰῶνας εἰργάσθη ἡ Ἐπιστήμη καὶ ἔφερεν εἰς φῶς τὰς μεγάλας ἐφευρέσεις καὶ ἀνακαλύψεις.

(ἀκολουθεῖ) ***Δημ. Ι. Μαγκριώτης,*** Δρ. Ν.

Η ΑΞΙΑ ΤΟΥ ΓΗΡΑΤΟΣ

Τὸ γῆρας, ὅπως προώρισται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον, εἶναι πρᾶγμα ὡραῖον καὶ σεμνοπρεπές, καίτοι δὲ ἐπισκιάζεται ὑπὸ τῆς νεφέλης τῆς παρακμῆς, περιστοιχίζεται ὅμως ὑπὸ τῆς γαλήνης, ἥτις εἶναι ἀπαύγασμα τῆς θείας εἰρήνης.

Ὁ αἰών μας εἶναι, εἴπερ τις καὶ ἄλλος, ὁ αἰὼν τῶν νέων. Γενικῶς ἐπικρατεῖ

τάσις πρὸς ὑπερτίμησιν τῆς νεότητος, ἐνῷ ὑποβιβάζεται ἡ ἀξία τοῦ γήρατος. Τὸ πρὸς τὸ γῆρας σέβας, ἄλλοτε γενικῶς ἐπικρατοῦν καὶ τρόπῳ τινὶ ἔμφυτον εἰς τοὺς ἀνθρώπους τῶν προγενεστέρων γενεῶν, ἀντικατεστάθη ὑπὸ πνεύματος ὑπεροψίας, προκειμένου περὶ τοῦ γήρατος. Ἐπεκράτησε καθ' ἕνα ἢ κατ' ἄλλον τρόπον ἡ ἰδέα ὅτι πέραν τοῦ ἑξηκοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας, ναί, καὶ τοῦ πεντηκοστοῦ ἀκόμη, οὐδὲν ἄξιον λόγου δύναται νὰ παραχθῇ. Ὁ πολυθρύλλητος καθηγητὴς Ὄσλερ, Ἀμερικανὸς ἰατρός, προσκληθεὶς ἕνεκα τῆς ὑπεροχῆς του εἰς τὴν ἕδραν τῆς Χειρουργικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Ὀξφόρδης, διεκήρυξε κατηγορηματικῶς εἰς τὸν περιβόητον ἐναρκτήριον λόγον του, ὅτι πέραν τοῦ πεντηκοστοῦ ἔτους δὲν μανθάνει τις τίποτε νεώτερον οὔτε δημιουργεῖ. Καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν διαπρεπόντων εἰς ἄλλους κλάδους ἀπεφάνθησαν, ὅτι οἱ ὑπερβάντες τὴν μέσην ἡλικίαν ὀφείλουν νὰ παραχωρήσουν τὰς θέσεις των εἰς τοὺς νεωτέρους.

Ἀλλ' ἡ ἱστορία τοῦ κόσμου καὶ αὐτὴ ἡ ἀπροκατάληπτος παρατήρησις μαρτυροῦν ὅτι ἡ ἰδέα αὕτη εἶναι ἐσφαλμένη. Ὁ Πλάτων, ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος, ὁ Τιτιανός, ὁ Γκαῖτε, ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ, παρήγαγον θαυμάσιον μέρος τῶν ἀριστοτεχνημάτων των μετὰ τὸ 70ὸν ἔτος. Ὁ Σωκράτης ἤρχισε νὰ σπουδάζῃ ὀργανικὴν μουσικὴν ἀφοῦ ἐλευκάνθησαν αἱ τρίχες του. Ὁ Κάτων ἤρχισε νὰ ἐκμανθάνῃ τὴν Ἑλληνικὴν καὶ ὁ Πλούταρχος τὴν Λατινικὴν ἀμφότεροι ὀγδοηκοντούτεις. Ὁ Θεόφραστος ἤρχισε τὸ μέγιστόν του ἔργον «Περὶ τοῦ ἤθους τοῦ ἀνθρώπου», κατὰ τὴν ἐνενηκονταετηρίδα του. Τὸ ἀριστοτέχνημα ἐκεῖνο τῆς Ἀγγλικῆς φιλολογίας «Οἱ Καντερβούριοι μύθοι» ἐγράφη εἰς προβεβηκυῖαν ἡλικίαν ὑπὸ τοῦ Τσῶσερ. Ὁ Ρονσάρδος, ὁ πατὴρ τῆς Γαλλικῆς ποιήσεως, ἤρχισε νὰ καλλιεργῇ τὸ ποιητικὸν δῶρον περὶ τὸ πεντηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του. Ὁ Βενιαμὶν Φραγκλῖνος δὲν εἰσῆλθε τελείως εἰς τὰς φιλοσοφικάς του ἐρεύνας ἢ μετὰ τὸ πεντηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του. Ὁ θεολόγος καὶ φιλόσοφος Ἀρνὼ μετέφρασε τὸν Ἰώσηπον ἄγων τὸ ὀγδοηκοστὸν ἔτος. Ὁ σοφὸς Χόμπς ἐξέδωκε τὴν μετάφρασιν τῆς Ὀδυσσείας κατὰ τὸ ὀγδοηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του καὶ τὴν Ἰλιάδα ἓν ἔτος ἀργότερον. Ὁ Σεβρέϋγ, ὁ διάσημος Γάλλος χημικός, εἰργάζετο ἐν πλήρει ἀπολαύσει τῶν σωματικῶν καὶ τῶν διανοητικῶν του δυνάμεων, ὅτε τὸν εὗρεν ὁ θάνατος κατὰ τὸ ἑκατοστὸν τρίτον ἔτος τῆς ἡλικίας του. Καὶ δὲν εἶναι σπάνιοι σήμερον οἱ φθάνοντες εἰς τὸ ἑκατοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας· εἰς τὴν Γαλλίαν 150 ἀποθνήσκουν κατ' ἔτος ὑπερεκατοντούτεις, γνωστὸν δὲ ὅτι ἐφ' ὅσον προχωροῦμεν πρὸς τὴν Ἀνατολήν, οἱ ἑκατοντούτεις καὶ ὑπερεκατοντούτεις πληθύνονται.

Ὁ πολὺς Μέτσνικωφ, εἰς τὰς ἐρεύνας τοῦ ὁποίου ὀφείλομεν τὰς γνώσεις μας περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἀμύνης τοῦ ὀργανισμοῦ κατὰ τῶν μικροβίων, ὁρμηθεὶς ἐκ τῶν ἐρευνῶν του τῶν σχετικῶν πρὸς τὰ μέσα τῆς ἐπιμηκύνσεως τῆς ζωῆς, ἰσχυρίζεται ὅτι δὲν πρέπει νὰ θεωρῆται ὅριον τῆς ζωῆς τὸ 70ὸν ἢ καὶ τὸ 75ον ἔτος. Ἀναλυτικῶς ἐξετάζων τὰ συμπτώματα καὶ τὰ αἴτια τοῦ γήρατος, ὁ Μέτσνικωφ ἀναφέρει πλεῖστα παραδείγματα μακροβιότητος, καὶ γνωματεύει ὅτι τὸ γῆρας εἶναι κατάστασις ἢ στάδιον εἰς τὸν βίον τοῦ ἀνθρώπου, ἣν δυνάμεθα νὰ απομακρύνωμεν ἐπὶ πολύ, ἂν μόνον ἀποφασίσωμεν νὰ ζήσωμεν συμφώνως πρὸς τὰς ὑποδείξεις τῆς ὑγιεινῆς. Ἀναφέρει δὲ μεταξὺ ἄλλων μέσων τὰ συνιστώμενα

ὑπὸ τοῦ δόκτορος Οὐέμπερ, ἰατροῦ ἐν Λονδίνῳ, ὅστις καὶ τὰ ἐφήρμοζεν εἰς ἡλικίαν 83 ἐτῶν—ἐγκράτειαν εἰς τὴν τροφὴν καὶ τὸ ποτόν, σωματικὴν κίνησιν καθ' ἡμέραν, λουτρὸν καθημερινόν. τακτικὴν σωματικὴν καὶ διανοητικὴν ἐργασίαν. Πρὸ παντὸς ἄλλου, ὁ δόκτωρ Οὐέμπερ ἰσχυρίζεται ὅτι συντελεῖ εἰς τὴν ἐπιμήκυνσιν τῆς ζωῆς ἡ σταθερὰ ἀπόφασις τοῦ ζῆν, ἀπαραίτητον δὲ πρὸς τοῦτο εἶναι ἡ ἀποφυγὴ τοῦ οἰνοπνεύματος καὶ τῶν ἄλλων διεγερτικῶν, καθὼς καὶ ὅλων τῶν ναρκωτικῶν φαρμάκων.

Ὁ Μέτσνικωφ μεγίστην ἀποδίδει σημασίαν εἰς τὴν ψυχικὴν διάθεσιν, ὡς ἐπιβοηθητικὸν τῆς μακροζωΐας. Παρατηρεῖ ὅτι ἡ καλλιέργεια αἰσιοδοξίας εἶναι τὸ βεβαιότατον μέσον πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, καὶ δεικνύει ὅτι οἱ ὀνομαστοὶ συγγραφεῖς οἱ ἐπὶ ἀπαισιοδοξίᾳ διακριθέντες, οἷοι ὁ Βύρων καὶ ὁ Λεοπάρδης, ἦσαν νέοι, καὶ νέοι ἀπέθανον, τοῦθ' ὅπερ σημαίνει ὅτι ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν ζωὴν καὶ τὸ εὔελπι τῆς πρὸς τὴν ζωὴν διαθέσεως αὐξάνει μὲ τὴν ἡλικίαν, διὸ καὶ σπανίως ἀπαντᾷ τις πρεσβύτας συστηματικῶς ἀπαισιοδόξους.

Ἀλλ' ἰδού, ὅτι ἡ τελευταία αὕτη ἀπόφανσις τῆς ἐπιστήμης συμφωνεῖ καὶ πρὸς τὰ διδάγματα τῆς Ἱερᾶς Γραφῆς καὶ ἐπικυροῖ τὴν ἀκρίβειαν αὐτῆς.

Σημειοῦμεν ὅτι οἱ μεγάλοι ἡγέται καὶ διδάσκαλοι τῶν Ἰσραηλιτῶν ἦσαν σχεδὸν ἀνεξαιρέτως προβεβηκυίας ἡλικίας. Ὁ Ἀβραὰμ ἦγε τὸ ἑβδομηκοστὸν πέμπτον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ὅτε ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ νὰ ἀφήσῃ τὴν πατρίδα του Χαλδαίαν καὶ νὰ ὑπάγῃ εἰς ξένην γῆν, εἰς ἀναζήτησιν τῆς ἐκπληρώσεως τῆς Θείας ἐπαγγελίας. Ὀγδοηκοντούτης ὁ Μωϋσῆς διετάχθη νὰ ἀπελευθερώσῃ τὸ ἔθνος του ἐκ τῆς δουλείας τῶν Αἰγυπτίων· δι' αὐτοῦ δὲ εἰς τοιαύτην ἡλικίαν ὁ Θεὸς ἔδωκεν εἰς τὸν κόσμον τὸν ἄριστον νομοθετικὸν κώδικα, ὅστις ποτὲ συνετάχθη—τὸν Δεκάλογον. Ὀγδοήκοντα ὀκτὼ ἐτῶν ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ διεδέχθη τὸν Μωϋσῆν, ὡς ἡγέτης τοῦ Ἰσραὴλ εἰς τὴν γῆν τῆς Ἐπαγγελίας. Ὁ Ἡσαΐας ἐπροφήτευσε μέχρι τοῦ ὀγδοηκοστοῦ ὀγδόου ἔτους τῆς ἡλικίας του. Ὁ Συμεὼν καὶ ἡ Ἄννα ὑπερογδοηκοντοῦται ἐλάτρευον τὸν Θεὸν καὶ ἐπροφήτευον ἐν τῷ ναῷ ἀδιαλείπτως, εἰς αὐτοὺς δὲ ἐδόθη νὰ εὐλογήσωσι τὸ θεῖον Βρέφος καὶ νὰ ἀφήσωσιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ψαλμὸν αἰνέσεως ἀθάνατον. Διὰ τοῦ Ἰωάννου δὲ εἰς ἡλικίαν 90 ἐτῶν ἐδόθη εἰς τὸν κόσμον ἡ ἀπαράμιλλος Ἀποκάλυψις τοῦ μέλλοντος κόσμου καὶ τοῦ Βασιλέως τοῦ Παντὸς ἐν ὅλῃ τῇ δόξῃ του.

Ἐκ τούτων καταφαίνεται ὅτι ἡ ζωὴ δὲν ὑπολογίζεται διὰ τοῦ ἡμερολογίου, ἀλλὰ διὰ τῆς παραγωγικότητός της. Ὁ πίναξ τῶν μεγάλων ἀνδρῶν μᾶς δεικνύει ὅτι ὄχι τὰ ἔτη των, ἀλλ' ἡ δρᾶσίς των τοὺς ἀνέγραψεν ἐκεῖ μεταξὺ τῶν εὐεργετῶν τῆς ἀνθρωπότητος. Ἡ ὁδὸς τῆς ἀληθείας δὲν ἔχει τέρμα· ἡ αἰωνιότης τὴν φωτίζει καθ' ὅλον της τὸ μῆκος. Τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα δὲν γηράσκει. Εἶναι κηρίον, οὗτινος ἡ φλὸξ τρέφεται ἀπὸ τοῦ αἰωνίου πυρὸς τῆς Θεότητος. Δὲν φθείρεται, ὡς μετέχον ἀφθαρσίας· μόνον ἡ θρυαλλὶς αὐτοῦ καταναλίσκεται ὑπὸ τῶν ἐτῶν.

Ἀνάγκη νὰ πεισθῶμεν περὶ τούτου, ἵνα ἕκαστος προσβλέψῃ μετὰ περισσοτέρου θάρρους πρὸς τὸ ἀναπόφευκτον γῆρας, ἵνα δώσωμεν εὐρυτέραν ἀνάπτυξιν εἰς τὰς δυνάμεις μας, ἵνα φέρωμεν καρπὸν ἀφθονώτερον καὶ πλουσιώτερον, καὶ

κατασταθῶμεν οὕτως εὐλογία εἰς τοὺς ὁμοίους μας. Ἀντὶ νὰ ἀναπολῶμεν μετὰ θλίψεως καὶ μεταμελείας τὸ παρελθόν, τὰ παρῳχημένα ἔτη, ἔστω καὶ κατασπαταληθέντα, ἂς προσβλέπωμεν εὐέλπιδες τὸ μέλλον, πλήρεις ἀποφάσεως νὰ χρησιμοποιήσωμεν καλῶς τὰ ἀπομένοντα εἰς ἡμᾶς ἔτη, καὶ οὕτως ἡ ζωὴ μέχρι τέλους θὰ ἀποβῇ ὠφελιμωτέρα, μᾶλλον εὐεργετικὴ πρὸς τοὺς ἄλλους, καὶ πηγὴ χαρᾶς καὶ εὐτυχίας πρὸς ἡμᾶς αὐτούς.

Ὁ Θεὸς ἔταξε τὸ γῆρας φρουρὸν ἐπὶ τῆς νεότητος. Ἡ φωνὴ τοῦ γήρατος εἶναι φωνὴ ἐτῶν· ἡ συμβουλὴ τοῦ γήρατος εἶναι ἀπαύγασμα μακρᾶς πείρας· ἡ ἐπιφυλακτικότης τοῦ γήρατος εἶναι ἀποτέλεσμα παθημάτων. Οὐδεὶς ἑπομένως εἶναι ἁρμοδιώτερος νὰ χρηματίσῃ σύμβουλος τῆς νεότητος ἢ ὁ γέρων· ὅθεν ἂς ἐκτιμῶμεν δεόντως τὴν προβεβηκυῖαν ἡλικίαν καὶ τὴν φωνὴν τοῦ πρεσβύτου.

Οἱ γέροντες εἶναι εὐλογία διὰ τὴν οἰκογένειαν, διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, διὰ τὴν κοινωνίαν. Ἡ πεῖρα, ἡ σύνεσις, ἡ γνῶσις τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἀνθρώπων τοὺς καθιστᾷ πολυτίμους συμβούλους ὡς πρὸς τὰς κοσμικὰς ὑποθέσεις τοῦ βίου· ἡ ἐπιείκειά των, ἡ ὑπομονὴ καὶ καρτερία, τὸ φιλοσοφικόν των πνεῦμα, καὶ κάλλιστον πάντων, ἡ Χριστιανική των πεῖρα, ἥτις ἑδραιοῦται μὲ τὴν παρέλευσιν τῆς ἡλικίας καὶ τὴν προσέγγισιν τοῦ τέλους, τοὺς καθιστοῦν ἀνεκτίμητην θησαυρόν, ἡ διατήρησις τοῦ ὁποίου πρέπει νὰ ἦναι κοινὴ μέριμνα.

Ὡς πνευματικὸς σύμβουλος, ὁ ἄνθρωπος ὤφειλε νὰ ἔχῃ μεγαλειτέραν ἀξίαν, ὅταν φθάσῃ εἰς τὸ ἑβδομηκοστὸν ἢ ἑβδομηκοστὸν πέμπτον ἔτος.

Προκειμένου περὶ σωματικῆς ἀντοχῆς, περὶ δράσεως, τὸ τεσσαρακοστὸν ἔτος ἀξίζει περισσότερον ἢ τὸ ἑβδομηκοστόν, καὶ τὸ τριακοστὸν περισσότερον ἢ τὸ πεντηκοστόν. Ἀλλ' ὅπου ὑπάρχει χρεία ἠθικοῦ σθένους, πνευματικῆς ἐξάρσεως, τῆς ὑπομονῆς, ἥτις γεννᾶται ἐκ τῶν θλίψεων, τῆς σταθερότητος, ἥτις εἶναι προϊὸν δοκιμασίας, πολλάκις δὲ καὶ ἀποτυχιῶν, τῆς χάριτος καὶ ἐπιεικείας καὶ ἀνεκτικότητος, ἅτινα εἶναι ἡ βαθμιαία ἐξέλιξις ὅλων τῶν Χριστιανικῶν ἀρετῶν —ὤ! τότε τὸ γῆρας ὑπερτερεῖ τῆς νεότητος!

Ὅθεν ἂς τιμῶμεν, ἂς ἀγαπῶμεν, ἂς περιθάλπωμεν ζηλοτύπως τὸ γῆρας ὡς συντηρητικὴν δύναμιν ἀναγκαίαν πρὸς ἀναχαίτισιν τῆς ἰλιγγιώδους πορείας τοῦ καθημερινοῦ βίου, ὡς ἅλατος ἐξυγιαίνοντος τὰς ζυμώσεις τῆς πυρετώδους ζωῆς τῆς ἐποχῆς ἡμῶν. Ἂς πράττωμεν δὲ τοῦτο ὑπακούοντες εἰς τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, τοῦ τε γραπτοῦ καὶ τοῦ φυσικοῦ νόμου. Οἱ δὲ περιφρονοῦντες τὸ γῆρας, μὴ βλέποντες ἐν αὐτῷ εἰ μὴ τὴν πολιὰν κεφαλήν, τὸ ἐρρυτιδωμένον πρόσωπον καὶ τὸ ἀσταθὲς βῆμα, ἂς προσέξωσιν εἰς τὴν στιγμὴν ὅτε καὶ αὐτοί, λευκανθέντες καὶ κλονιζόμενοι, θὰ κατέρχωνται τὴν ἀτραπὸν τοῦ βίου πρὸς τὸν τάφον, μήπως κατέλθωσιν ἀπομεμονωμένοι καὶ ἐξαφανισθῶσιν ἄκλαυστοι! *Σ.*

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Εὑρισκόμεθα καὶ πάλιν εἰς τὸ τέλος ἑνὸς ἔτους καὶ εἰς τὰ πρόθυρα ἑνὸς ἄλλου. Ὁ χρόνος προχωρεῖ ἄνευ διακοπῆς πάντοτε πρὸς τὰ ἐμπρὸς καὶ οὐδεμία δύναμις δύναται νὰ τὸν ἀναχαιτίσῃ. Ἐφ' ὅσον δὲ προβαίνομεν εἰς ἡλικίαν,

ἡ πορεία τοῦ χρόνου μᾶς φαίνεται ταχυτέρα. Δέκα ἔτη παρέρχονται σχεδὸν χωρὶς νὰ τὰ ἐννοήσωμεν, ἐνῷ ὅταν ἤμεθα παιδία καὶ ὅταν ὁ ἥλιος τῆς νεότητος ἐχρύσιζε τὴν ζωήν μας, ἡ ζωὴ μᾶς ἐφαίνετο ἀτελεύτητος.

Τὰ παρερχόμενα ἔτη ὡς ρεῦμα ταχὺ καὶ ἀκαταμάχητον, παρασύρουν ἕνα ἕκαστον ἡμῶν—ποῦ; Κατὰ ταύτας τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ λήγοντος ἔτους ἐπιβάλλεται ἀφ' ἑαυτῆς εἰς κάθε λογικὸν ἄνθρωπον ἡ ἐρώτησις αὕτη: «Ποῦ πηγαίνω; Τί μὲ ἀναμένει ὅταν θὰ ἐξαντληθῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐτῶν, ὅστις ἀποτελεῖ τὴν ζωήν μου;»

Καὶ ὡς ἀπάντησις σχηματίζεται εἰς τὸν σκεπτόμενον ἄνθρωπον μία πεποίθησις ὅτι τὸ τέλος του θὰ ἦναι ἀνάλογον πρὸς τὴν χρῆσιν, τὴν ὁποίαν ἔκαμε τοῦ πολυτίμου χρόνου τῆς ζωῆς του. Τὰ ἔτη ποῦ ἐπέρασαν, πῶς τὰ ἐξωδεύσαμεν; Τὰ ἐδαπανήσαμεν εἰς ματαιότητας, ἐπιδιώκοντες τὸ φάσμα τῆς εὐτυχίας καὶ καλοζωίας, τῶν ἡδονῶν, τῶν μεγαλείων, τῆς μαθήσεως, τοῦ πλούτου, καὶ ἐλησμονήσαμεν τὰς ἀνάγκας τῆς ψυχῆς μας, τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ἐνυπάρχει ἔμφυτος ἐντὸς ἡμῶν; Πόσον τρομερὰ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ ἦναι ἡ ἀφύπνισις καὶ πόσον πικρὰ ἡ μεταμέλεια ἡμῶν, ὅταν μόνον καπνὸς καὶ στάκτη μᾶς ἀπομείνουν ἀπὸ τὰ σπαταληθέντα ἔτη τῆς ζωῆς μας!

Τὰ περασμένα ἔτη δὲν ἐπανέρχονται· παρῆλθον ἀνεπιστρεπτεὶ εἰς τὸ ἀχανὲς τῆς αἰωνιότητος. Τὸ μέλλον ὅμως ἀκόμη ἀπομένει εἰς ἕκαστον ἄνθρωπον. Νέον χρονικὸν διάστημα διανοίγεται ἐμπρός μας· δὲν ἐξεύρομεν ποίας ἐκτάσεως θὰ ἦναι—ἴσως ἐτῶν, ἴσως μηνῶν, ἴσως καὶ ἡμερῶν μόνον—ἀλλὰ πάντως ἔχομεν μίαν ἀκόμη εὐκαιρίαν ὅπως ἐξαγοράσωμεν, ἀντισταθμίσωμεν τὰ λάθη καὶ ἁμαρτήματα τοῦ παρελθόντος διὰ νέας ζωῆς καὶ νέων ἰδανικῶν.

Τὰς τελευταίας λοιπὸν ἡμέρας τοῦ λήγοντος ἔτους ἂς μὴ τὰς διέλθωμεν, ὅπως οἱ ὑπνοβάται ἐπὶ τοῦ χείλους τοῦ κρημνοῦ, περιπατοῦντες εἰς ματαιότητα καὶ ἀσέβειαν, ἀλλ' ἐν μετανοίᾳ διὰ τὰ παραπτώματα τοῦ παρελθόντος ἂς ζητήσωμεν τὴν Θείαν συγχώρησιν δι' αὐτὰ καὶ τὴν Θείαν βοήθειαν ὅπως μετὰ ταπεινόφρονος πίστεως εἰσέλθωμεν εἰς τὰ καθήκοντα καὶ τὰ προνόμια τοῦ νέου ἔτους· μὲ τὴν στερεὰν ἀπόφασιν νὰ ζήσωμεν κατ' αὐτὸ ἐπαξίως τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ.

ΕΑΝ Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΗΡΧΕΤΟ ΑΥΡΙΟΝ

> «Περὶ δὲ τῶν χρόνων καὶ τῶν καιρῶν, ἀδελφοί, δὲν ἔχετε χρείαν νὰ σᾶς γράφῃ τις· διότι σεῖς γνωρίζετε ἀκριβῶς ὅτι ἡ ἡμέρα τοῦ Κυρίου ὡς κλέπτης ἐν νυκτί, οὕτως ἔρχεται». (Α'. Θεσσ. ε'. 1, 2.),

Οἱ Χριστιανοὶ τοῦ Ἀποστολικοῦ αἰῶνος ἀνέμενον ὅτι ἡ δευτέρα παρουσία τοῦ Χριστοῦ θὰ ἐλάμβανε χώραν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν των· καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐπίστευον ὅτι δὲν θὰ ἀπέθνησκον ἀλλ' ἐκ ταύτης τῆς ζωῆς θὰ ἀνελαμβάνοντο μετὰ τοῦ Κυρίου εἰς τοὺς οὐρανούς. Ἡμεῖς σήμερον, ἂν καὶ δὲν γνωρίζομεν πότε

θὰ πραγματοποιηθῇ ἡ Δευτέρα Παρουσία, **πιστεύομεν** ὅτι ἡ ὥρα τοῦ θανάτου εἶναι δι' ἕκαστον ἄνθρωπον ἡ στιγμή, καθ' ἣν καλεῖται οὗτος νὰ ἐμφανισθῇ ἐνώπιον τοῦ Χριστοῦ.

Καὶ ἡ συναίσθησις τοῦ ***βεβαίου*** ἀλλὰ καὶ ***ἀπροσδιορίστου*** τῆς στιγμῆς τοῦ θανάτου ὀφείλει νὰ ἐμπνέῃ εἰς πάντας διαγωγὴν καὶ πορείαν ζωῆς ἀνάλογον. Δυστυχῶς ὀλίγοι σχετικῶς καὶ μεταξὺ αὐτῶν τῶν ὁμολογούντων ὅτι ὑπάρχει μέλλουσα κρίσις καὶ ἀνταπόδοσις τῶν πεπραγμένων ἐν τῷ σώματι, φαίνονται ρυθμίζοντες τὴν ζωήν των συμφώνως πρὸς τὴν πεποίθησίν των ταύτην. Ἀκόμη δὲ περισσότεροι εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι, ἀπιστοῦντες καὶ ἀδιαφοροῦντες ὡς πρὸς τὴν μετὰ θάνατον τύχην των, ζοῦν ὡς ἐὰν ἡ παροῦσα ζωὴ ἦτο ἀτελεύτητος καὶ συγκεντρώνουν ὅλην των τὴν προσοχὴν καὶ τὴν δρᾶσιν εἰς τὰ ἐφήμερα πράγματα τοῦ παρόντος κόσμου. Πολὺ ὀλίγοι εἶναι οἱ δυνάμενοι νὰ εἴπουν, ὡς ὁ μέγας καὶ εὐσεβὴς ἐκεῖνος Ἄγγλος κληρικὸς Ἰωάννης Οὐέσλευ, ὅταν τὸν ἠρώτησαν τί θὰ ἔκαμνεν ἂν αἴφνης ἐμάνθανεν ὅτι θὰ ἀποθάνῃ τὴν ἐπαύριον: «Θὰ ἐτελείωνα ὅλα τὰ καθήκοντά μου τῆς ἡμέρας, θὰ ἐπλάγιαζα κατὰ τὴν συνήθη μου ὥραν τοῦ ὕπνου καὶ θὰ ἀπεκοιμώμην μὲ τὴν βεβαιότητα ὅτι θὰ ἐξυπνήσω εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ».

Τοιαύτη ἀπάντησις ὁποίας διαθέσεις ψυχῆς φανερώνει! Εἰρήνην μετὰ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, προσδοκίαν ὅτι ὁ θάνανος εἶναι ἡ θύρα τῆς εἰσόδου εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ Οὐρανίου Πατρός, πεποίθησιν ἀπόλυτον ἐπὶ τὸ ἔλεος καὶ τὴν ἐξιλαστήριον θυσίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ!

Ὑπὸ πρακτικὴν ἔποψιν, ἡ σκέψις ὅτι ὁ θάνατος ἐπέρχεται ὡς «κλέπτης ἐν νυκτί», δηλ. εἰς στιγμὴν καθ' ἣν δὲν ἀναμένεται, δύναται καὶ πρέπει νὰ μᾶς ἐμπνεύσῃ τὰς ἑξῆς ψυχωφελεῖς ἀποφάσεις:

(α) Οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν νὰ ἀναβάλωμεν τὴν μετάνοιαν ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν μας καὶ τὴν ρύθμισιν τῆς διαγωγῆς μας συμφώνως πρὸς τὸ Θεῖον θέλημα. «Σήμερον», λέγει ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, «σήμερον εἶναι καιρὸς εὐπρόσδεκτος, σήμερον εἶναι ἡμέρα σωτηρίας». Νὰ μὴ ἀναβάλωμεν αὐτὴν τὴν ἀπόφασιν ἕως αὔριον, διότι δὲν ἐξεύρομεν ἂν θὰ ὑπάρξῃ δι' ἡμᾶς τὸ αὔριον.

(β) Νὰ λύωμεν τὰς μετὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων διαφοράς μας ἐν πνεύματι ἀγάπης καὶ ἐπιεικείας. «Ὁ ἥλιος ἂς μὴ δύῃ ἐπὶ τὸν παροργισμόν σου». Ὁ Κύριος ἡμῶν εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ ὄρους διδασκαλίαν Του εἶπεν: «Ἐὰν φέρῃς τὸ δῶρόν σου εἰς τὸ θυσιαστήριον καὶ ἐκεῖ ἐνθυμηθῇς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἐνώπιον τοῦ θυσιαστηρίου καὶ ὕπαγε, πρῶτον εἰρηνεύθητι μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου καὶ ἔπειτα ἐλθών, πρόσφερε τὸ δῶρόν σου».

(γ) Νὰ μὴ ἀφίνωμεν νὰ παρέρχεται καμμία εὐκαιρία τοῦ νὰ ἀγαθοποιῶμεν ἐκείνους, οὓς δυνάμεθα νὰ βοηθήσωμεν ὑλικῶς ἢ πνευματικῶς καὶ οἵτινες ἔχουσιν ἀνάγκην τῆς βοηθείας ἢ τῆς συμβουλῆς ἡμῶν. Πόσον θλιβερὰ εἶναι ἡ ἀνάμνησις τοῦ παρελθόντος, ὅταν ἡ μνήμη μᾶς ὑπενθυμίζῃ εὐκαιρίας, τὰς ὁποίας ἠμελήσαμεν πρὸς ἀνακούφισιν δυστυχίας ἢ πρὸς βοήθειαν πνευματικὴν εἰς ψυχάς, ἃς ἡ Θεία Πρόνοια ἔφερεν εἰς συνάφειαν μὲ ἡμᾶς καὶ αἵτινες δὲν ἔλαβον ἀπὸ

ἡμᾶς τὴν ὑλικὴν συνδρομὴν ἢ τὴν πνευματικὴν βοήθειαν, ἥτις θὰ τοὺς ὡδήγει εἰς ὁδὸν σωτηρίας.

(δ) Νὰ ἐκπληρῶμεν ἐπακριβῶς καὶ ἐγκαίρως τὰς ὑλικὰς ἡμῶν ὑποχρεώσεις. Τὰ χρέη εἶναι ὡς μύλου πέτρα περὶ τὸν τράχηλον τοῦ ἀνθρώπου· καὶ ὁ Χριστιανὸς ὄχι μόνον δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἀναλαμβάνῃ χρηματικὰς ὑποχρεώσεις χωρὶς νὰ ἦναι βέβαιος ὅτι θὰ δυνηθῇ νὰ φανῇ συνεπὴς πρὸς αὐτάς, ἀλλὰ καὶ πάσας ἐν γένει τὰς ὑποθέσεις του πρέπει νὰ ἔχῃ ἐν τάξει, ὥστε ἐν περιπτώσει θανάτου του νὰ μὴ γίνῃ πρόξενος ζημίας ἢ ἀδικίας ἢ κακοῦ εἰς τοὺς ἐπιζῶντας.

Πᾶσα ἡμέρα εἶναι ἐν μικρογραφίᾳ μία εἰκὼν τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Ὁ ἄνθρωπος γεννᾶται ὅταν ἐξυπνᾷ τὸ πρωῒ καὶ ἀποθνήσκει ὅταν ἀποκοιμίζεται τὸ ἑσπέρας. Ἂς ἦναι λοιπὸν ἑκάστη ἡμέρα τῆς ζωῆς μας ὅσον τὸ δυνατὸν καλλιτέρα καὶ χρησιμωτέρα. Ἂς ἐκτελῇ ἕκαστος μὲ ὅλην του τὴν δύναμιν τὰ καθήκοντα τῆς ἡμέρας, ὡς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἐνθυμούμενος ὅτι ἔρχεται ἡ νύξ, καθ' ἣν θὰ παύσῃ πᾶσα ἐργασία. «Γρηγορεῖτε λοιπόν, διότι δὲν ἐξεύρετε κατὰ ποίαν ὥραν ὁ Κύριος ἡμῶν ἔρχεται». «Καὶ μακάριοι οἱ δοῦλοι, οὓς εὑρήσει ὁ Κύριος γρηγοροῦντας!».

ΠΟΙΚΙΛΑ

— ***Ποῦ εὑρίσκεται ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν;*** Κάποιος πλούσιος ἀλλὰ φιλάργυρος ἐπίτροπος ἐκκλησίας ἐν Ἀγγλίᾳ ἐπλησίασε τὸν ἱεροκήρυκα μετὰ τὸ πέρας τῆς λατρείας κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων καὶ τὸν συνεχάρη διὰ τὸν λόγον, τὸν ὁποῖον ἐκήρυξε. Καὶ προσέθεσε: «Μᾶς εἴπατε πολλὰ ὡραῖα πράγματα διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλὰ παρελείψατε νὰ μᾶς εἰπῆτε ποῦ εὑρίσκεται αὐτὴ ἡ βασιλεία».

«Καλὰ ποῦ μοῦ τὸ ὑπενθύμισες», ἀπεκρίθη ὁ ἱεροκῆρυξ χαμογελῶν· «θὰ σὲ ὁδηγήσω ἀμέσως πῶς νὰ τὴν εὕρῃς. Ἐδῶ πίσω ἀπὸ τὸ ἱερὸν τῆς ἐκκλησίας εἶναι ἕνα στενὸν καὶ εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 5 σπίτι κατοικεῖ μία χήρα πτωχὴ μὲ μικρὰ παιδιά· αὐτὴ εἶναι ἀσθενὴς στὸ κρεββάτι καὶ τὰ παιδιὰ εἶναι νηστικά. Πήγαινε καὶ ἀγόρασε τρόφιμα, κάρβουνα καὶ παπούτσια· πάρε τα καὶ πήγαινε εἰς αὐτὸ τὸ σπίτι, ἔμβα μέσα καὶ εἰπὲ εἰς τὴν χήραν: «Ἀδελφή μου, σοῦ φέρω αὐτὰ τὰ πράγματα εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ ὁποίου τὰ γενέθλια ἑορτάζομεν σήμερα». Κάμε καὶ μίαν σύντομον προσευχὴν μὲ τὴν πτωχὴν αὐτὴν οἰκογένειαν, καὶ σοῦ δίδω τὸν λόγον μου ὅτι θὰ ἴδῃς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἐκεῖ μέσα εἰς τὸ πτωχικὸν ἐκεῖνο δωμάτιον, πρὶν ἀκόμη τελειώσῃ ἡ προσευχή σου! Διότι ὁ Χριστὸς εἶπεν: «Ἰδού, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν εἶναι ἐν τῷ μέσῳ ὑμῶν!»

— Διατὶ αἱ Ἱ. Γραφαὶ νὰ μᾶς δίδουν τόσον ὀλίγας πληροφορίας περὶ τῆς μελλούσης, τῆς μετὰ θάνατον ζωῆς, ἐνῷ μᾶς παρέχουν τόσον ἀφθόνους ὁδηγίας περὶ τοῦ πῶς νὰ διάγωμεν τὴν παροῦσαν ζωήν;

Ὁ λόγος εἶναι ὅτι εἶναι πολὺ ἀναγκαιότερον δι' ἡμᾶς νὰ γνωρίζωμεν πῶς πρέπει νὰ ζῶμεν εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, παρὰ νὰ ἔχωμεν πλήρη γνῶσιν τοῦ ἄλλου κόσμου· ἀφοῦ ἐκ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν θὰ ζήσωμεν ἐδῶ τὴν ζωήν μας, ἐξαρτᾶται ἡ τύχη μας εἰς τὴν ἄλλην ζωήν. Ἐὰν ζῶμεν ἐδῶ κατὰ Θεόν, ἐκεῖ θὰ ἤμεθα μακάριοι. Καὶ τοῦτο ἀρκεῖ.

Ὁ Συντάκτης τοῦ «Ἀστέρος τῆς Ἀνατολῆς» εὔχεται εἰς πάντας μὲν τοὺς ἀγαπητοὺς συνδρομητὰς καὶ συνδρομητρίας εὐτυχὲς καὶ εὐλογημένον τὸ ἐπὶ θύραις Νέον Ἔτος, εἰς δὲ τὴν φίλην Πατρίδα πᾶσαν ἐξ ὕψους εὐλογίαν καὶ προκοπήν, οὐ μόνον εἰς τὴν κοσμικὴν καὶ ὑλικὴν εὐημερίαν ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν Χριστιανοπρέπειαν. Εἴθε δὲ σύμπασα ἡ οἰκουμένη ταχέως νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς εἰρήνης καὶ τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Ἄρχοντος τῆς Εἰρήνης!

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ "ΑΣΤΕΡΟΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ"

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1940